

VESTRE TOTEN KOMMUNE

Kulturstrategi

FOR VESTRE TOTEN KOMMUNE

2023 – 2035

Bilder på fremsiden:
Nr. 1 og 4: Ahmad Torabi
Nr. 2 og 3: Maria Nyheim
Nr. 5: Visit Øst-Norge v/Hans Haug

En sommerkveld på Heggernes i Eina og et forlatt småbruk i Sønstebygrenda. Foto: Vestre Toten kommune v/ Petter Furuseth

Innhold

5	Kap. 1: Innledning
6	1.1. Begrepsavklaring
9	Kap. 2: Vestre Totens kulturliv mot 2040
9	2.2. Planens oppbygning og intensjon
9	2.3. Forhold til overordnede og sidestilte styringsdokumenter
11	Kap. 3: Føringer og rammer
11	3.1. Fns bærekraftmål
12	3.2. Nasjonale føringer og rammer
14	3.3. Regionale rammer
14	3.4. Vestre Toten kommunes strategier for samfunnsutvikling
17	Kap. 4: Status for kulturfeltet i Vestre Toten
17	4.1. Analyser og statistikkgrunnlag
18	4.2. Barn og unge i kommunale satsinger
18	4.3. Kulturaktører – og roller i Vestre Toten kommune
20	4.3.1. Profesjonelle og semiprofesjonelle aktører
20	4.3.2. Kulturinstitusjoner
20	4.3.3. Organisasjonslivets kunst- og kulturaktører
20	4.3.4. Uorganisert kunst – og kulturaktivitet
20	4.3.5. Koordinerende og tjenesteytende funksjon
23	Kap. 5: Fremtidens kulturliv i Vestre Toten kommune
23	5.1. Råd fra innbyggerne
23	5.1.1. Medvirkning
23	5.1.2. Strategiske spørsmål oppsummert
27	5.2. Mål, strategier og framtidsbilde
27	5.2.1. Mål for Vestre Toten kommunes kulturliv
28	5.3. Vestre Totens kulturliv i 2040: et framtidsbilde

KAPITTEL 1:

Innledning

I VESTRE TOTENS KULTURSTRATEGI

Sommeridyll på amtmannsgarden Stenberg i Vestre Toten kommune i 2022. Foto: Visit Øst-Norge v/ Hans Haug

1. Innledning

Vestre Toten kommune er en kommune i vekst – med et særegent og kompetansekrevene næringsliv kombinert med omfattende landbruk og skogbruk. Dette gjør lokalsamfunnet sammensatt, og det gir seg utslag i mangfold og bredde i kultur og kulturuttrykk.

Nærings- og befolkningssammensetningen påvirker i sterk grad kommunens kulturliv. Navnet «Fyrverkeriet» som samlende begrep for kommunalkulturavdelingene er tuftet på yrkesgruppa Fyrverkerne, som var vesentlige i etableringen av industrien på Raufoss. Det viser også til kulturuttrykk og innhold. Slagordet «Gnistrende kultur som setter spor» viser til ønsket om et meningsfylt kulturliv som utfordrer til egen refleksjon og dermed vil sette spor.

Kulturfeltet er et stort og mangfoldig felt. Kulturlivet har aktører som er utøvere og arrangører, de er profesjonelle, amatører/frivillige; lag/foreninger og individuelle, kulturnæring og offentlige.

Vestre Toten kommunes kulturliv kan ses på som et kulturelt trepartssamarbeid mellom:

- ▶ Kommunens kulturavdeling inkludert de lovpålagte institusjonene bibliotek og kulturskole
- ▶ Profesjonelt kulturfelt inkludert både de «frie kulturaktører» og lovpålagt museum
- ▶ Frivillig kulturfelt

Noen vil bevege seg mellom disse, for eksempel semiprofesjonelle aktører.

Vi trenger en strategi for å se disse ressursene i sammenheng på alle nivåer. Vi må da ha kunnskap om disse tre partene, om muligheter, utfordringer og forutsetninger. I tillegg til disse tre er det mange påvirknings- og beslutningsfaktorer, og kulturavdelingen har over tid sett behov for at Vestre Toten kommunes

prioriteringer og tjenesteyting på feltet gis en retning som har politisk forankring. Kommune- styret har med utgangspunkt i dette vedtatt at det skal utarbeides en kulturstrategi.

1.1. BEGREPSAVKLARING

Hvordan kultur skal defineres er gjerne et tema når kulturspørsmål er på dagsorden. Med ulike definisjoner som utgangspunkt er det lett å snakke forbi hverandre. Det kan derfor være greit med en begrepsavklaring.

Kultur (avledet fra latin colere, «kultivere») viser i sin videste betydning til menneskelige uttrykk og bearbeidelser av omgivelsene, som filmkul- tur eller kulturlandskap, selv om ordet også kan referere til biologiske fenomener som bakterie- kultur (Kilde: Civita).

Vi kan skille mellom tre ulike kulturbegrep:

«det sektororienterte kulturbegrepet»

Det «sektororienterte kulturbegrepet» rommer det som i dagligtale kalles «kulturlivet», «kunst og kultur», og så videre, der uttrykk med kunstnerisk

tilnærming finner sted. Dette er kunst og kultur med ytrings- eller ekspressive formål.

«det utvidete kulturbegrepet»

Det «utvidete kulturbegrep» omfatter i tillegg uttrykksformer eller aktiviteter som mange i utgangspunktet vil regne til andre sektorer, som folkefester, idrett og så videre.

«det generelle kulturbegrepet»

Kultur brukes også som et mer generelt begrep, uten å nødvendigvis knyttes til kultursektoren. Dette er hva det vises til med «det generelle kulturbegrepet» – for eksempel kultur i arbeids- miljøet, kultur som et tankesett eller atferds- mønster. (Kilde: Det store norske leksikon (SNL)).

Denne strategien omhandler i utgangspunk- tet det sektororienterte kulturlivet, og deler av det utvidete kulturbegrepet, som festivaler og ungdomsarbeid. Andre deler av det utvidete kul- turbegrepet har vi egne strategier og planer for.

KAPITTEL 2:

Vestre Totens kulturliv mot 2040

I VESTRE TOTENS KULTURSTRATEGI

Festivalen friluftsliv for alle i 2019.
Foto: Thomas Kristian Larsson

2. Vestre Totens kulturliv mot 2040

2.1. PLANENS INTENSJON OG OPPBYGNING

Planens intensjon er vedtatt slik i kommunestyret 29.04.2021: «Kulturstrategien skal presentere kulturfeltets betydning for samfunnsbyggingen, og beskrive kulturfeltets plass i det overordnede samfunnsoppdraget som kommunen har. Kulturstrategien skal også være retningsgivende og vektlegge hvilke prioriteringer som skal gjøres innenfor de kulturtjenestene som kommuneorganisasjonen yter» Denne intensjonen er også planens mandat.

2.2. FORHOLD TIL OVERORDNEDE OG SIDESTILTE STYRINGSDOKUMENTER

Planens struktur er til dels bygget opp etter mal for Vestre Totens kommuneplan, og må sees i sammenheng med denne.

Kulturstrategien tar for seg den delen av kulturfeltet som kalles det sektororienterte kulturbegrepet, som har ekspressive eller ytringsformål (se avsnitt med begrepsavklaringer). Dette er hensiktsmessig fordi store deler av kulturfeltet har egne vedtatte planer. Kulturstrategien avgrenses tematisk mot planer som kan overlappe eller tangere, eksempelvis «Plan for idrett og fysisk aktivitet», «Plan for frivillighet» og «Plan mot radikalisering» og interkommunal strategi for forebyggende tjenester innen oppvekst.

Kulturstrategien vil imidlertid ta for seg et omfattende samarbeid på tvers av alle fagfelt og sektorgrenser, innenfor og utenfor kommunal virksomhet.

KAPITTEL 3:

Føringer og rammer

I VESTRE TOTENS KULTURSTRATEGI

«Flere farger»-forestillingen i Fyrverkeriet kulturhus i 2022. Foto: Maria Nyheim

3. Føringer og rammer

Kulturfeltet rommer all kulturutøvelse og kunstnerisk virksomhet. Rammer og føringer for utøvelse av kommunale kulturtjenester settes i lowerk, statsbudsjett, kulturmeldinger, fylkeskommunale og kommunale planverk, styringsdokumenter og budsjett. Kommunens organisering har også stor betydning.

3.1. FNs BÆREKRAFTMÅL

Kulturfeltets rolle i samfunnsbyggingen er bred. Kulturfeltet er demokratibygger, kunnskapsformidler, meningsskaper og meningsbærer. Mange bærekraftsmål sammenfaller med mål innenfor kulturfeltet. Mål nr. 3; God helse, nr. 4; God utdanning, nr. 5; Likestilling mellom kjønnene, nr. 9; Innovasjon og infrastruktur, nr. 10; Mindre ulikhet, nr. 11; Bærekraftige byer og samfunn, nr. 13; Stoppe klimaendringene, nr. 16; Fred og rettferdighet og nr. 17; Samarbeid for å nå målene, er alle direkte relevante

FNs BÆREKRAFTMÅL

for kulturfeltets arbeid. Samarbeid mellom aktører og formidling til ulike grupper favner alt dette, slik at bærekraftmål nr. 17; Samarbeid for å nå målene, er vår overordnede tilnærming til disse målene.

3.2. NASJONALE FØRINGER OG RAMMER

Av statlige føringer kan det trekkes frem følgende lover: kulturlova, opplæringslova, bibliotekloven, pengespilloven, kulturminnelova, museumsmeldinga (2020/21) og helse- og omsorgstjenesteloven.

Sentrale dokumenter er:

- Meld. St. 08 (18-19) Kulturens kraft – kulturpolitikk i framtida. (Denne stortingsmeldinga dekker tilsvarende felt som vår lokale kulturstrategi og er gjennomgående brukt som grunnlagsdokument).

- Meld. St. 18 (20-21) Oppleve, skape, dele: Kunst og kultur for, med og av barn og unge
- Kulturutredningen 2014 (NOU).

De nasjonale føringene for kulturlivet utdyper det samfunnsoppdraget som kulturfeltet har, ikke minst på kommunalt nivå der kulturlivet utøves for og av alle innbyggere: (Alle sitater: Meld. St.08 (18/19) Kulturens kraft.)

«Kunst og kultur er ytringar med samfunnsbyggjande kraft, og kulturpolitikken skal byggje på ytringsfridom og toleranse. Kulturlivet og sivilsamfunnet er føresetnader for danning og ei opplyst offentlegheit, og dermed ei investering i demokratiet. Kulturen skal vere fri, med personleg engasjement og frivilligheit som grunnlag.»

«Flere farger»-forestillingen i Fyrverkeriet kulturhus i 2022. Foto: Maria Nyheim

«Kunst- og kulturuttrykk er viktige byggesteiner når et samfunn formes. Barn og unges mulighet til å finne sin stemme kan være avgjørende for seinere samfunnsdeltagelse og oppfatning av egen rolle og påvirkningsmulighet. Voksnes mulighet for deltagelse og meningsskapende opplevelser kan bety det samme. I tillegg kommer trivsel, generell opplevelse av en meningsfull tilværelse og kommunens omdømme som et godt sted å bo og vokse opp.»

«Personar som tek i bruk dei kunstnariske evnene sine, løyser komplekse problem lettare enn andre, og dei som opplever kunst i ung alder, er meir innovative i andre samanhengar seinare i livet.»

Det er også et vesentlig at kulturlivet skal kunne utvikle seg på egne premisser:

«Kulturlivet, frivilligheita og medieoffentlegheita er sjølvstendige byggjesteinar i samfunnet og skal kunne utvikle seg mest mogleg på eigne premisser utan overstyring frå offentlege styresmakter. Det offentlege skal leggje til rette for utvikling og eit mangfald av private og offentlege finansieringskjelder.»

3.3. REGIONALE RAMMER

Innlandet fylkeskommunes kulturstrategi 2022 – 2026 presenterer visjonen: «Innlandet – best på kultur». Strategien har en bred tilnærming med mål og strategier både for felles satsingsområder innen kulturfeltet og mer detaljert for det enkelte fagområde. Strategien forankres i stortingsmelding 2018/19 Kulturens kraft, og andre nasjonale føringer, og peker på Innlandets særegne kvaliteter og muligheter.

Innlandet fylkeskommunes kunst- og kulturavdeling har følgende tre strategiske mål:

1. Et profesjonelt kunst- og kulturliv opplever Innlandet som en attraktiv region for sitt virke.
2. Innbyggere og tilreisende får delta i kulturaktivitet på gode arenaer.
3. Barn og unge opplever gode muligheter for aktivitet, opplevelse og utvikling innen kulturlivet.

3.4. VESTRE TOTEN KOMMUNES RAMMER FOR SAMFUNNSUTVIKLING

Premissleverende dokumenter og satsinger: **Vestre Toten kommunes fireårige kommuneplan og årlige styringsdokument** med kommunens overordnede mål og strategier er utgangspunkt for kulturavdelingens mål. Styringsdokumentet inneholder årlig handlingsplan for kommune og kulturavdeling. I kommuneplanen beskrives kulturlivets rolle slik:

«Kulturlivets samfunnsbyggende kraft skal bidra til å forme Vestre Toten som samfunn. Kultur- og fritidslivets iboende energi skal inkluderes i de samfunnsbyggende prosessene.»

Tverrsektorielt samarbeid for målgruppa 0-24 legger premisser for den videre utviklingen av kultur- og fritidstilbudet til barn og unge. Dette gjelder både det sektorspesifikke kunst- og kulturfeltet og det utvidede kulturfeltet.

Kulturlivet i kommuneplanens fokusområder:

- ▶ Aktivt samspill med frivillige og næringsliv for å understøtte attraktivitet, aktivitet og omdømme.
- ▶ Opprettholdelse og utvikling av et godt kultur- og fritidsliv, herunder å stimulere aktivitet i frivillig sektor og tilrettelegge for nye kulturnæringer.
- ▶ Understøtte og tilrettelegge for tiltak som skaper meningsfull fritid, skape gode møteplasser og stimulerer til fysisk aktivitet.
- ▶ Tidlig innsats og inkludering med tanke på mestring av eget liv.
- ▶ Samhandling med og tilrettelegging for frivilligheten.
- ▶ Bruke kulturlivet som del av samfunnsutviklingen.
- ▶ Skape arenaer for mening, læring, nyskapning og samfunnsengasjement.
- ▶ God samhandling mellom innbyggere, frivillige organisasjoner, kulturliv, næringsliv og kommune.

Felles hovedmål innenfor det tverrsektorielle samarbeidet for målgruppa 0-24:

1. Vestre Toten kommune bidrar til trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og å forebygge krenkelser og mobbing.
2. Vi samhandler aktivt mellom tjenester i kommunen for å bidra til sosial utjevning og tidlig innsats basert på felles forståelse av utfordringsbildet.

Barn og unges reelle mulighet for deltagelse i kultur- og fritidsaktivitet er en vesentlig del av Vestre Toten kommunes tverrsektorielle satsing for innbyggere i alderen 0-24. Dette er av avgjørende betydning også for kulturstrategiens prioriteringer og innhold.

Kultur – og fritidsfeltet har en vesentlig rolle i å oppfylle Vestre Toten Kommunes vedtatte mål om helhetlig innsatstrapp for helse og omsorg. Tilbudet som gis gjennom kultur er en forut-

setning for å lykkes på de nederste trinnene i innsatstrappa. Det vil også være et fokus på aldersvennlig samfunn, der reduserte barrierer og tilgjengelighet er i fokus. Dette vil påvirke utviklingen av kunst- og kulturfeltet i årene fremover.

Vestre Toten kommunes verdigrunnlag:

Kommunens slagord:
TRYGGHET, TRIVSEL OG UTVIKLING

Verdiplakaten:
TRYGGHET, INKLUDERING, RESPEKT OG MESTRING. VI SER HVERANDRE I VESTRE TOTEN.

Kulturlivets slagord:
GNISTRENDE KULTUR SOM SETTER SPOR

Reinsvolldammen. Foto: Vestre Toten kommune v/ Petter Furuseth

KAPITTEL 4:

Status for kulturfeltet i Vestre Toten

I VESTRE TOTENS KULTURSTRATEGI

Aktiviteter på Fyrverkeriet ungdomshus 2022.
Foto: Maria Nyheim

4. Status for kulturfeltet i Vestre Toten

4.1. ANALYSER OG STATISTIKKGRUNNLAG

Telemarksforsknings KOSTRA - og effektivitetsanalyse 2021 viser kommunens ressursbruk på ulike tjenesteområder og hvordan den harmonerer med kommunens økonomiske rammebetingelser. Den ser også på ressursbruken opp mot aktuelle sammenligningskommuner og gjennomsnittet for KOSTRA-gruppe 7, samt et «normert nivå» for landet. Analysen viser at Vestre Toten kommunes ressursbruk på kultur i 2021 har et mindreforbruk på 11.7 millioner sammenlignet med «normert nivå» og et mindreforbruk på drøyt 4 millioner sammenlignet med kommunegruppe 7, som er en gruppe lavinntektskommuner.

Telemarksforskning utarbeider årlig Norsk Kulturindeks, en rangering av norske kommuner på kulturfeltet. For 2021 rangeres Vestre Toten samlet som nr. 272 av landets 356 kommuner. Kommunen kommer best ut for variablene scenekunst, museum og musikk, mens det er dårligst score for kulturarbeidere, kino og kultur for barn.

Folkehelseprofilen for Vestre Toten og funn i Ungdataundersøkelsen viser at Vestre Toten kommune kommer dårligere ut enn landsgjennomsnittet for andel som fullfører videregående utdanning og andel med høyere utdanning. Kommunen har også en høyere andel innbyggere med dårlig psykisk helse og muskel/skjelettlidelser. Ungdomsundersøkelsen viser at ungdom er noe mindre tilfreds med egen helse enn landsgjennomsnittet.

Ungdom er i varierende grad fornøyd med tilbud i nærmiljøet. De er mest fornøyd med idrettstilbud, og minst med kulturtilbud (ungdomsskolen). Kommunens ungdom er litt under landsgjennomsnittet når det gjelder deltagelse i organiserte fritidsaktiviteter. Nesten hver femte ungdom opplever utrygghet i nærmiljøet. Samtidig er det svært oppmuntrende at kommunen scorer høyt på ungdoms tilfredshet med treffsteder i FHI's oppvekstbilder 2023 (2021), med en vesentlig økning siden 2017.

4.2. BARN OG UNGE I KOMMUNALE SATSINGER

Statistikkgrunnlaget viser at det er mange barn og unge som opplever å stå utenfor deltagelse på fritiden. Den tverrsektorielle satsingen 0-24 driver tjenesteinnovasjon ved å se kultur- og fritidsfeltet sammen med annen tjenestepro-

duksjon på en helhetlig måte. Prosjektet Aktivitetskontakter, Fyrverkeriet ungdomshus og kulturskole samt øvrige gode arenaer for ulike kunstuttrykk, idrett og annen aktivitet gir et godt grunnlag for denne satsingen, og mange lavterskel aktiviteter er igangsatt. Den helhetlige tankegangen innebærer både et samarbeid med lag og foreninger og en utvikling av lavterskel deltagelse i aktivitet som åpner for mer uforpliktende deltagelse enn tradisjonelle fritidsaktiviteter ofte gjør.

4.3. KULTURAKTØRER OG -ROLLER

Kulturstrategien skal gi mål og visjon for det samlede kulturlivet i Vestre Toten kommune, og samtidig gi rammer og retning for de kommunale kulturtjenestene i kommunen. Vestre Toten kommunes kulturtjenester rommer et bredt spekter av tjenester og er samlet under

«Peter Pan»-forestillingen av Fyrverkeriet kulturskole i Fyrverkeriet kulturhus i 2022. Foto: Maria Nyheim

navnet Fyrverkeriet. Navnet tar opp i seg en sterk forankring i Vestre Totens identitet som Innlandets industrihovedstad, samtidig som det symboliserer innholdet i kulturaktivitet og fanger opp kommunens stolte fyrverkeritradisjon. Kommunestyret vedtok navnet Fyrverkeriet kultur i 2014, og vedtok samtidig visjonen «Gnistrende kultur som setter spor».

Som nevnt er det ønskelig at kulturaktørene i kommunen fungerer som et kulturelt treparts-samarbeid mellom profesjonelle aktører, frivillige aktører og kommunens kulturavdeling. Kulturavdelingens ulike enheter er både del av kunst- og kulturlivet og kommunens kontaktledd og virkemiddelapparat mot det øvrige store og omfattende kulturfeltet. De ulike aktørene og rollene kan kategoriseres slik:

4.3.1. Profesjonelle og semiprofesjonelle aktører – det frie feltet

Profesjonelle og semiprofesjonelle kunst – og kulturaktører som er bosatt og/eller driver sin virksomhet i Vestre Toten, bidrar sterkt i samfunnsutviklingen ved å utøve sin kunst og gjøre den tilgjengelig i lokalsamfunnet. Slik bygges kunst- og kulturforståelse hos barn og voksne. Mange av de profesjonelle aktørene er også lærere og instruktører i kulturskole, grunnskole og lag/foreninger. Kunst – og kulturutøvere øker attraktivitet og oppmerksomhet til kommunen, også som næringsaktører.

Kunst – og kulturnæring gir en merverdi langt ut over den økonomiske, blant annet ved å fungere som en portal inn til vår kommune, og ut i verden for lokale aktører som ønsker det. Næringsdrivende innen musikk, lydproduksjon, billedkunst, kunsthåndverk, scenekunst inkludert dans, teater, filmproduksjon mm er en synlig del av Vestre Toten kommunes næringsliv. De er en forutsetning for utvikling av det samlede kultur- og samfunnslivet.

4.3.2. Kulturinstitusjoner

Ulike aktører drifter flere kunst- og kulturinstitusjoner i kommunen:

- Kommunen drifter er to lovpålagte institusjoner : Fyrverkeriet bibliotek og Fyrverkeriet kulturskole og i tillegg noen ikke lovpålagte som Fyrverkeriet ungdomshus og Fyrverkeriet kulturhus
- Mjøsmuseet er en stor regional kulturinstitusjon der staten står for basisfinansiering, også den lovpålagt.
- Raufoss industrihistoriske samlinger eies av kommunen, driftes i et samarbeid mellom kommune, Mjøsmuseet og næringsliv sammen med fylke og stat, og har som mål å bli en konsolidert del av Mjøsmuseet med finansiering via statsbudsjettet fra 2024.
- Residency Eina Danz - R.E.D på Eina, driftes profesjonelt innenfor det frie feltet, men er for en stor del offentlig finansiert som regionalt dansesenter og med en internasjonal residensordning for kunstnere.

Disse offentlig finansierte kulturinstitusjonene jobber alle etter kulturpolitiske målsettinger. Dette illustrerer at vi har et mangfold av kulturinstitusjoner ; i tillegg til de overnevnte har vi kunstverksteder/galleri, dansesenter, konsertarenaer, konsertarrangører, lydstudioer og flere.

Når vi inkluderer det utvidede kulturbegrepet kan vi supplere med bryggeri, Frivilligsentral, verksteder, idrettsanlegg, ungdomshus med flere.

4.3.3. Organisasjonslivet: frivillige kunst- og kulturaktører

Mange lag- og foreninger har kunst og kulturuttrykk som sitt formål. Dette er aktivitet med stor bredde og stort omfang: ulike musikkuttrykk som korps og kor, visuell kunst og håndverk, scenekunst som dans, teater og revy, tradisjonskunsthåndverk mm. Denne virksomheten bidrar til meningsfylte liv for både enkeltutøvere og lokalsamfunnet. Mye positiv kraft får her sin form og er med på å skape et godt samfunn å bo i.

4.3.4. Uorganisert kunst- og kulturaktivitet

Mange aktører – kanskje i økende grad – er kunst- og kulturaktører uten å organisere seg i et lokalt fellesskap. Digitalisering og internasjonalisering bidrar til dette. Her er mye nyskaping og utvikling som pr 2023 kan være mindre kjent i allmenheten lokalt, men med et stort potensial.

4.3.5. Koordinerende og tjenesteytende funksjon

Kommunens kulturavdeling Fyrverkeriet kultur og Frivilligsentralen har et spesielt samfunnsoppdrag som fasilitator, tilrettelegger og initierende funksjon overfor alle kulturaktører i kommunen. Kulturavdelingen har også et ansvar for helhet og at kommunens mål og strategier oppfylles. I mandatet ligger å sørge for at innbyggerne opplever å få utløp for skaperkraft, og at det finnes arenaer som gir tilhørighet og meningsfylte liv.

Fyrverkeriet kulturskole. Foto: Petter Furuseth

Garasjefestivalen på Reinsvoll 2022. Foto: Arve Oset

KAPITTEL 5:

Fremtidens kulturliv i Vestre Toten kommune

I VESTRE TOTENS KULTURSTRATEGI

Einawood X-Mas Show på R.E.D.
Foto: Petter Furuseth

5. Fremtidens kulturliv i Vestre Toten kommune

5.1. RÅD FRA INNBYGGERNE

5.1.1. Medvirkning

Kommunens innbyggere har vært medvirkende i en omfattende involveringsprosess. Innbyggerne har besvart spørsmål om hvordan de ønsker at kommunen skal bidra til et godt kulturliv fremover. Spørsmålene som er stilt tar utgangspunkt i de nasjonale strategiene fra stortingsmeldinga «Kulturens kraft» 2018/19. Strategiene er omformet til spørsmål om hvordan de kan oppfylles i Vestre Toten kommune. Disse spørsmålene har vært på en innledende høring i ulike utvalg, hos representanter for frivillig og profesjonelt kulturliv og hos ansatte i kulturavdelingen, de har vært på kommunens nettside i form av en questback og presentert på alle grendemøter i sammenheng med revidering av kommuneplanen.

5.1.2. Strategiske spørsmål oppsummert

Her følger en oppsummering av innspill som har kommet inn:

Kunst og kulturuttrykk skal ha høy kvalitet

Fordi kvalitet er et mål i seg selv – kunst og kulturs kvalitet vil bety mye for hvilken verdi den enkelte og samfunnet sitter igjen med. Dette vil ofte vise seg over tid, og ikke alltid kunne bedømmes rett i samtid. Hva som er kvalitet er en kontinuerlig diskusjon. Ulike kvaliteter kan gi ulik verdi avhengig av hvilken sammenheng kunst og kultur utøves og oppleves i.

EINA WOOD

Innbyggerne vektlegger kvalitet, og begrunner det med at kvalitet vil medføre utvikling og utfordre publikum. Kunst- og kultur av høy kvalitet kan være en portal inn til og ut av vår kommune; regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Dette vil bidra til stolthet og samfunnsutvikling.

Viktige momenter:

- ▶ at publikum føler seg hjemme på arenaene
- ▶ at profesjonelle utøvere ønsker å bo og utøve kunst hos oss
- ▶ at det er god forankring hos kommunen
- ▶ at barn/unge og kunstnere knyttes sammen
- ▶ kommunen må samarbeide med relevante utøvere
- ▶ å gjøre spesifikke satsinger over tidsavgrensede perioder

Kunst og kultur skal utfordre oss og gjøre oss nysgjerrige

Fordi kunst og kultur som utfordrer oss og utvider vår forståeshorisont, gir oss bedre forutsetninger for å delta i og forstå den offentlige samtalen med meningsmotsetninger og mangfoldige ytringer. Kritisk refleksjon er et vesentlig mål i seg selv, og spesielt viktig i en polarisert medie verden.

Innspillene fremhever at dette er viktig for å bli kjent på tvers av kulturer, enten det er fra ulike land, fra ulike landsdeler, fra ulike grupperinger i befolkningen eller fra ulike subkulturer.

Viktige momenter:

- ▶ publikum må bli vant til å bli utfordret
- ▶ kunsten må være tilgjengelig

Vi skal ta vare på kulturarven vår

Fordi kunnskap om fortida gjør oss tryggere på oss selv og i møte med andre. Denne tryggheten gir oss referanserammer å bygge videre på. Kultur handler om identitet. Kunnskap om tradisjonen der du bor bidrar til trygghet både for den som er født der og for den som kommer flyttende. Kulturarven er i vekst og endring sammen med samfunnet.

Kulturarv prioriteres høyt i innspillene.

Viktige momenter:

- ▶ planmessig formidling i skole og for nye innbyggere.
- ▶ innholdsmessig vektlegges industrihistorien og Hunnselva, dialekt, klestradisjoner, lokal mat, tradisjonell musikk, tradisjonshåndverk og gamle bygg og arkitektur
- ▶ innflyttet kulturarv

Kulturtilbudet skal være relevant for flest mulig

Fordi det er nødvendig for å nå frem til innbyggerne. Det vil bety et mangfold av utøvere, innhold, deltagere, arenaer, formidlingsplattformer og publikum. Variasjon i tematikk og sjanger vil være vesentlig. Profesjonelle og amatører vil bidra til variasjon og kvalitet.

Vestre Totens innbyggere ønsker relevans og målrettede arrangementer som vil nå nye publikkummere.

Viktige momenter:

- ▶ involvering av flere – også minoriteter – i planlegging.
- ▶ bedre kommunikasjon om tilbudene
- ▶ tilrettelagte aktiviteter
- ▶ variasjon med både smale og brede arrangementer
- ▶ målrettet tilbud fordrer kompetanse og samarbeid

Kulturtilbudet skal være tilgjengelig for alle og oppmuntre den enkelte til å delta

Fordi alle skal oppleve en reell mulighet til å delta og utfolde seg i kulturlivet. Dette er en stor utfordring å få til. Det er også helt nødvendig for å forhindre utenforskap i samfunnet. Deltagelse i kunst – og kulturliv gir tilhørighet, fellesskap og demokratibygging, og bidrar til en meningsfylt tilværelse.

Det er stort engasjement om dette temaet.

Viktige momenter:

- ▶ ulik tilgang til skyss, betalingsevne og utstyr
- ▶ informasjon, kunnskap og evne til å orientere seg
- ▶ åpne, inkluderende arenaer, spredt geografisk
- ▶ overkommelige priser og reell tilgjengelighet
- ▶ holdninger
- ▶ utvidet bemanning og åpningstid

Kulturlivet skal fornye seg

Fordi kunst – og kulturlivet må utvikles for å være relevante. Kulturlivet skal fremme innovasjon og muligheter og bidra til samfunnsendringer.

Innspillene oppfordrer til å støtte kunst og kultur som speiler samfunnet nå. Nye ideer, tanker og uttrykk må få rom.

Viktige momenter:

- ▶ involvere unge kunstnere og innbyggere
- ▶ se til andre kommuner som lykkes
- ▶ slippe nye krefter til på kommunens arenaer og åpne opp for at nye arenaer tas i bruk

5.2. MÅL, STRATEGIER OG FRAMTIDSBILDE

5.2.1. Mål for Vestre Toten kommunes kulturliv

Overordnet mål:

«Vestre Toten kommunes kulturliv skal være en drivkraft til å utvikle Vestre Toten kommune som samfunn.»

Slagord:

«Gnistrende kultur som setter spor»

Kunstbilde. Foto: Ahmad Torabi

Handlingsmål og strategier for kulturlivet i Vestre Toten:

Vestre Toten kommune skal ha et kulturliv som fremmer mening, fellesskap og demokrati ved å

- ▶ Bedre folkehelsen
- ▶ Være åpent for alles deltagelse og meningsytring
- ▶ Skape og ivareta meningsfulle møteplasser for alle innbyggere
- ▶ Gjøre kunst – og kulturuttrykk tilgjengelig for alle innbyggere
- ▶ Sørge for åpenhet og fornyelse i kulturlivet

Vestre Toten kommune skal sørge for kvalitet i kulturlivet ved å

- ▶ Fremme våre profesjonelle utøvere og deres arenaer
- ▶ Kvalitetssikre lærer/instruktørkompetanse innen kunst – og kulturfag i skole og på fritid
- ▶ Tilby lokaler av høy kvalitet for kulturutøvelse
- ▶ Prioritere kulturuttrykk som utfordrer og inviterer til refleksjon
- ▶ Fremme samspill mellom etablerte kulturarenaer, frivillige og næringsliv
- ▶ Vektlegge profesjonelle kulturaktører, også som næring
- ▶ Sikre profesjonell formidling av kunnskap og litteratur fysisk og digitalt

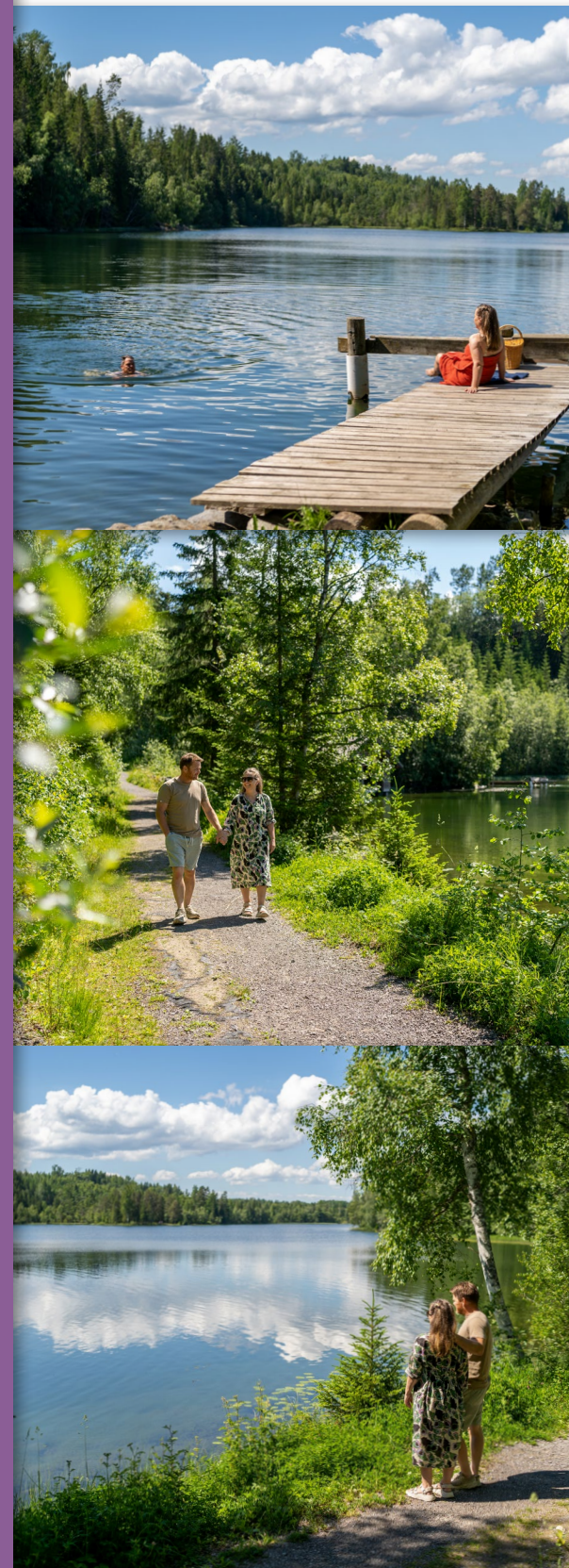
Vestre Toten kommune skal ha et kulturliv som er relevant for alle ved å

- ▶ Invitere innbyggere til medvirkning, deltagelse og samskaping
- ▶ Ta opp i seg nye uttrykksformer fra nye generasjoner og flere kulturer
- ▶ Sørge for tilgjengelighet uavhengig av økonomi, kulturbakgrunn og funksjonsevne
- ▶ Fremme bredde i uttrykk, form og innhold
- ▶ Samarbeide om god informasjon til innbyggerne

Vestre Toten kommunes kulturliv skal bygge identitet og tilhørighet hos sine innbyggere ved å

- ▶ Ivareta og formidle Vestre Toten kommunes særegne kulturarv
- ▶ Stimulere bruk og formidling av dialekt og tradisjonskunst, med et særlig ansvar for tradisjoner fra Toten
- ▶ Vektlegge utveksling og formidling av kunnskap om kulturelle uttrykk, særlig i møte med nye innbyggere og barn/unge
- ▶ Samarbeide tett med Mjøsmuseet, særlig om å etablere Raufoss industrihistoriske samlinger som del av konsolidert museum.

Steffensrudtjernet 2022.
Foto: Hans Haug

5.3. VESTRE TOTEN KOMMUNES KULTURLIV I 2040: ET FRAMTIDSBILDE

Vestre Toten kommunes innbyggere opplever å ha et kulturliv som er mangfoldig, inkluderende og spennende. Det er lett å delta i meningsfylte kunst- og kulturaktiviteter for alle aldersgrupper og innbyggere med alle funksjonsnivåer. Kulturlivet foregår over hele kommunen, med Raufoss by som et naturlig sentrum. Gratis elbuss går i hyppige ruter by og tettsteder imellom, og gjør det uproblematisk å bevege seg mellom bosted og aktivitet. Busser og batterier er stort sett produsert på Toten, og er en stor stolthet i regionen.

Raufoss by vokser raskt. Byens kvaliteter har kommet til sin rett etter at nyetablering og rehabilitering over en 15 års periode lojalt har fulgt byens estetiske plan. Den vakre industriparken har delvis åpnet seg og blitt en integrert del av byen. Konserter, billedkunst og andre opplevelser også innenfor parken bidrar til at dette er en arbeidsplass som kan konkurrere om de mest attraktive arbeidstakerne. Bygning 5 er en portal og en smeltedigel der kreative krefter møtes. Der er et yrende kulturliv i den vakre bakgården, supplert med regionens beste restaurant i Bygning 4. Utsmykkingsprosjekter og grønne lunger langs Hunnselva gjøre at byen fremstår svært attraktiv, og bysentrum vokser inn mot Gjøviks kommunegrense og forstaden Hunndalen. Fra Gjøviks side ytres stadig ønsker om kommunesammenslåing mellom de to Totenkommunene og Gjøvik. Toten kommune er anerkjent som det naturlige navnet hvis så skulle skje; verdien av merkevarenavnet er udiskutabel. Flere av regionens sentrale bedrifter og tjenester er allerede etablert i den åpne delen av industriparken, blant dem Innlandet Kunstsenter, Oppland Arbeiderblad, NRK, Totenregionen utvikling, NTNU og ikke minst

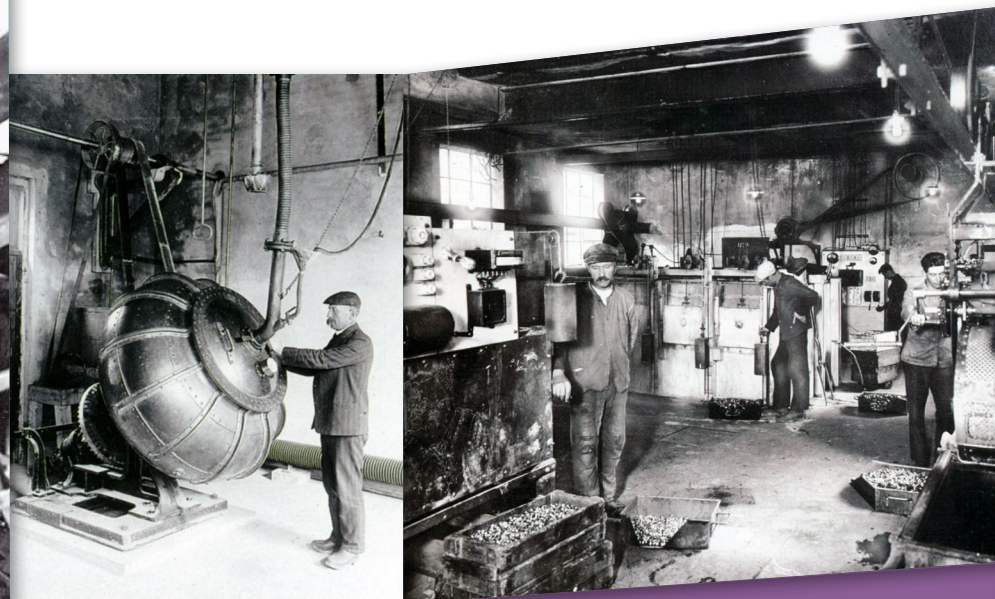
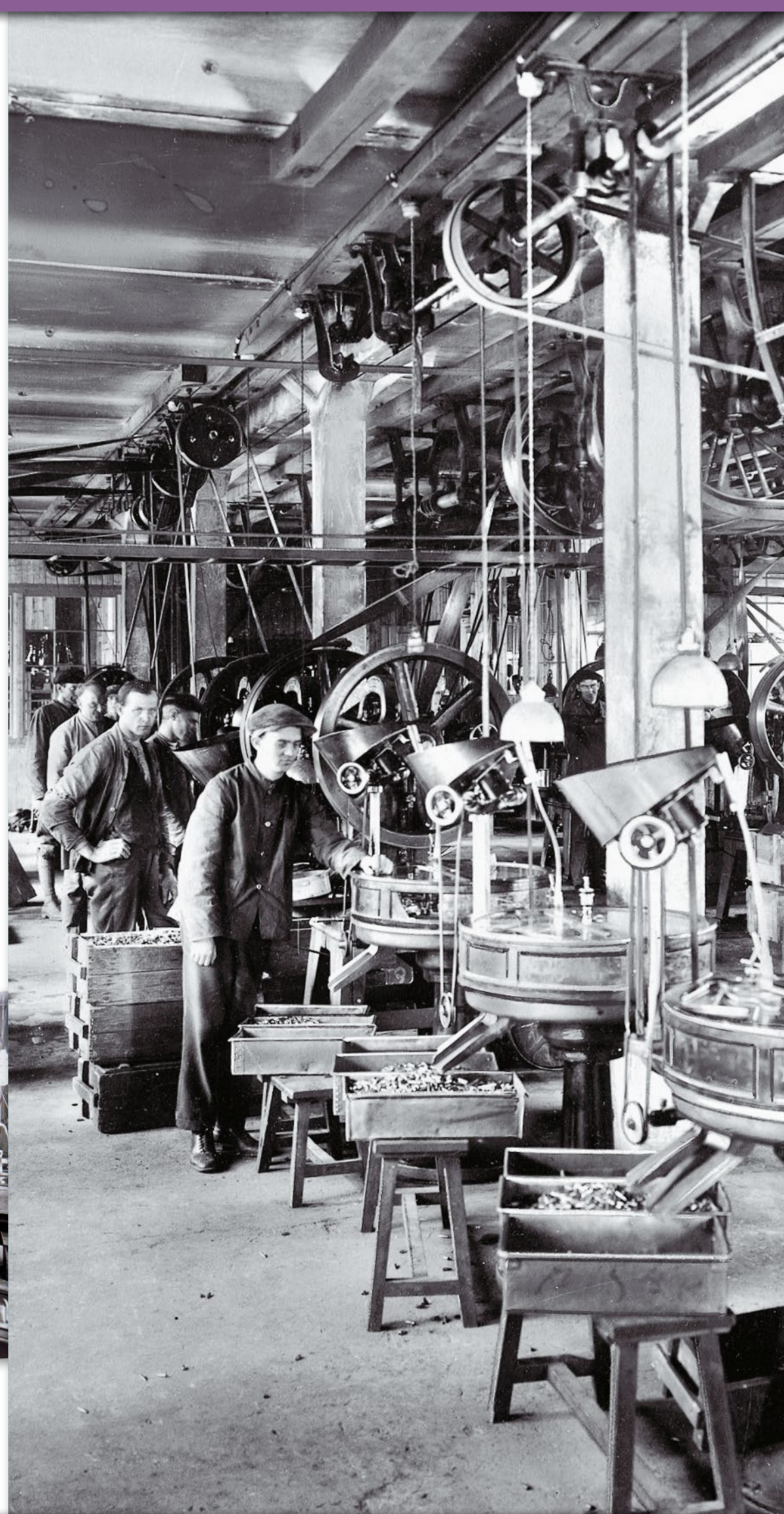

Foto: Historisk senter, Raufoss industrihistoriske samlinger

Raufoss industrihistoriske samlinger; et besøks-senter og et demokratibyggende senter for kritisk refleksjon om samfunnet.

Plassert midt i den kulturelle aksen i Raufoss sentrum myldrer det av liv på Fyrverkeriet kulturhus og bibliotek. Innbyggere i alle aldre kommer for å oppleve, lære, studere, jobbe, slappe av, og for å skape innhold selv. Det produseres musikk i husets flotte studio og øves koreografi i dansesalen. Kulturhus og bibliotek er samfunnets felles stue, kjøkken, opplevelsesrom og kunnskapssentral. Med over 200 000 besøkende i året, finner alle sitt eget værested og fellesskap.

Frivilligheten blomstrer på Raufoss Gård. Etter at huset ble fullt rehabilitert og fikk universell utforming i alle tre etasjer har dette blitt et regionalt kraftsenter for frivilligheten. Toten kunstforening programmerer galleriet i 1.etg. I deler av 3. etg er Vestre Totens frikunstnerbolig, som stilles til rådighet for en kunstner som har måttet flykte på grunn av sin kunstutøvelse. I Bolin rett ved siden av er det både historisk formidling ved de frivillige fra Raufoss Industrihistoriske samlinger i samarbeid med lærere fra kulturskolen, og musikkøvingsverksteder for både barn og voksne.

Ungdommen utfolder seg i alle hus, med utgangspunkt i Fyrverkeriet kulturskole og Fyrverkeriet Ungdomshus. En over 20 år lang stødig satsing fra politisk nivå i kommunen gir kontinuerlig nye årskull en opplevelse av å delta og å være en bidragsyter i lokalsamfunnet sitt. De rause lavterskeltilbudene og den enkle tilgangen til støtte når det trengs bidrar til at antall vedtak i barnevern og omsorgsavdeling er på et historisk lavt nivå. Kulturskolens kunstkompetanse er nå gratis og tilgjengelig for alle!

Barn og ungdom i Vestre Toten finner sine egne kunstneriske uttrykksformer i trygge og inkluderende omgivelser. Voksne i alle aldre nyter også godt av kulturskolens mange tilbud.

Eina har vokst som kulturforstad. Med en befolkningsvekst tuftet på en solid identitet, stolthet og åpenhet er det nye sentrumet attraktivt for kultur – og næringsetablering. R.E.D er et kultursenter med helårs residens og både egne produksjoner og danseverksteder for hele regionen. Dette er regionens showsenter året rundt. Den økende gåturismen medfører mange vandrere langs Pilegrimsleden, og dermed gårdsturisme på Eina.

Reinsvoll, Bøverbru og Ihle er voksende tettsteder. Med Kirkestallene ved Ås kirke, Rud klokkegård, galleriet på Ihle skole og Amtmannsgården Stenberg og et voksende antall gårdsturismestinasjoner er det her tett mellom kulturbegivenhetene, særlig på sommerstid. Dette trekker til seg interesserte tilflyttere. Mange av

de profesjonelle kunstnerne som har bosatt seg her bidrar med topp kvalitetsprogrammering av de særegne kulturarenaene. Sillongen hotels «KulTur til hest – pakker» er berømte langt forbi hovedstaden, og trekker til seg saktelivsøkende miljøvennlige interrailturister fra hele Europa.

Festivallivet preger kommunen i sommermånedene. Både Raufossrevyen, 2830, Garasjefestivalen, filmfestivalen RIFF, Totenpride, matmarkeder og mange nykommere, i samarbeid med nabokommunens arrangementer, bidrar til at «Sammar´n på Toten» har blitt et landskjent varemerke i reiselivet.

Kommunens kultur- og fritidsliv kjennetegnes spesielt ved den samtidige stoltheten over lokale tradisjoner og evnen til å ta til seg nye impulser. Dette medfører at nye innbyggere raskt blir en ressurs i sitt nye nærmiljø. Deltagelse i kultur livet bidrar til inkludering i skole og arbeidsliv. Kommunens tilflytting er viden kjent. Blant de

«2830»-festivalen på skoledammen i Raufoss 2019. Foto: Ahmad Torabi

nye innbyggerne finner vi profesjonelle kunstnere innen mange kategorier. Disse bringer kommunens kulturliv videre, og involveres i næringssammenheng. Kommunens næringsliv vet å sette pris på sine lokale ressurser, de benyttes til alt fra eventer til kreative prosesser. Disse innbyggerne velger ofte å etablere sin virksomhet på bygda, og er sterke bidragsyttere til kulturlivet der. Innbyggerundersøkelser viser at innbyggerne i Vestre Toten er tilknyttet og deltar i kulturliv og lokalsamfunn på et nivå langt over landsgjennomsnittet.

Folk er glade i og stolte av kommunen sin og alle mulighetene de har. Dette legges merke til over hele Totenregionen, og innbyggerundersøkelser viser at dette er sterkt medvirkende til den velkjente tilflyttingen som kommunen har opplevd de siste 20 årene. Næringslivet opplever god rekruttering av alle typer arbeidskraft; fagarbeidere, teknologiutviklere, sykepleiere, lærere, bønder, kunstnere og rakettforskere trives i Vestre Toten kommune. Unge som er vokst opp i kommunen er populære arbeidstakere, kjent for sin kreative kraft. Den store tilliten mellom de ulike aktørene i kultur- og fritidsliv, næringsliv og i kommunens politiske og administrative nivå er tydelig for alle som bor i kommunen, og legges merke til også nasjonalt. Kommunens vekstkraft er oppsiktsvekkende. Flere artikler i Aftenposten, KS Kommunalt tidsskrift og Dagens Næringsliv stiller de samme spørsmålene:

«Hva er hemmeligheten i Vestre Toten?»
«Hvordan knekke VTK-koden?»

VESTRE TOTEN KOMMUNE

